

FAKTAARK – Kommunerne og eksponeringsscenarier

Nærværende faktaark er udarbejdet som del af projektet ”REACH og CLP” finansieret af Miljøstyrelsen under Virksomhedsordningen 2011. Projektet er udført af DHI i samarbejde med Operate A/S, DI, Dansk Erhverv og KL.

Introduktion

Fremover vil virksomhederne få nye sikkerhedsoplysninger fra deres leverandører med anvisninger til sikker håndtering af kemiske stoffer og produkter ved konkrete anvendelser. Oplysningerne kommer med sikkerhedsdatabladet i et bilag, som hedder et eksponeringsscenario, ES. Heri beskrives, hvordan et kemisk stof eller produkt skal håndteres, så det er sikkert både for mennesker og miljø. Virksomhederne skal identificere og gennemføre passende foranstaltninger for en tilfredsstillende håndtering af de risici, der er angivet i eksponeringsscenarioet og i sikkerhedsdatabladet. Dette faktaark henvender sig til kommunale miljømedarbejdere, der arbejder med godkendelse af og tilsyn med virksomheder: Faktaarket beskriver hvad et eksponeringsscenario er, hvornår man kan forvente et eksponeringsscenario, samt hvordan kommunerne kan anvende oplysningerne i deres arbejde.

Hvad er et eksponeringsscenario?

Et eksponeringsscenario beskriver hvilke forhold, der skal være til stede ved anvendelse af kemiske stoffer og produkter for at sikre tilstrækkelig kontrol, herunder hvilke foranstaltninger, der begrænser eksponeringen i arbejdsmiljøet og frigivelsen til det ydre miljø. Baggrunden for dette er en risikovurdering, som er foretaget i forbindelse med registreringen af stoffet. Et eksponeringsscenario omfatter en konkret anvendelse og angiver anbefalinger til anvendelsesbetingelser og risikohåndteringsmæssige foranstaltninger for denne anvendelse. Der er ikke et bestemt format for eksponeringsscenarioer som for sikkerhedsdatabladene, så det er op til hver enkelt leverandør at bestemme hvilket format, han vil anvende til at formidle anbefalingerne om sikker anvendelse.

Et eksponeringsscenario er typisk opbygget af 4 dele:

1. Titel, som angiver hvilken anvendelse, samt hvilken brugergruppe, eksponeringsscenarioet gælder for. Der skelnes mellem industriel arbejdstager, erhvervsmæssig arbejdstager og private forbrugere. Til beskrivelse af anvendelsen anvendes et Use Descriptor-system, der standardiserer stoffernes anvendelse. Systemet består af fem Use Descriptors til beskrivelse af en anvendelse: Anvendelsessektor (SU), Produktkategori (PC), Proceskategori (PROC), Miljøudledningskategori (ERC) og Artikelkategori (AC).
2. Kontrol af eksponeringen for miljø og arbejdsmiljø, som beskriver anvendelsesbetingelser og risikohåndteringsmæssige foranstaltninger

3. Eksponeringsvurderinger, der beskriver den pågældende eksponering ved de givne betingelser
4. Vejledning til brugere nedstrøms i varekæden (downstream brugere).

Er der altid et eksponeringsscenario?

Et eksponeringsscenario skal udarbejdes i forbindelse med registrering af et stof. Det er altså stofproducenten eller importøren af et stof, der har denne pligt, og den udløses ved produktion eller import i en tonnage på 10 tons eller mere om året af et stof, der skal klassificeres i henhold til CLP.

Der er dog en række stoffer, hvor der ikke er krav om eksponeringsscenarier:

- Stoffer, der er undtaget fra registrering under REACH: Lægemidler, fødevarer, foderstoffer, plantebeskyttelsesmidler, biocider, polymere, stoffer listet på Bilag IV og Bilag V i REACH (naturlige stoffer og velundersøgte uproblematisk stoffer) og stoffer som allerede er blevet registreret før REACH
- Stoffer, hvor producentens eller importørens tonnage er under 10 tons om året.
- Stoffer, der ikke skal klassificeres i henhold til CLP.

Implementeringen af eksponeringsscenarier sker løbende og i takt med, at producenter og importører af kemiske stoffer foretager registrering af deres stoffer til det europæiske kemikalieagentur, ECHA. Eksponeringsscenariet skal sendes videre med sikkerhedsdatabladet til det næste led i varekæden, og da der oftest er mange led i en varekæde, er det ikke til at forudsige, hvornår en virksomhed modtager et eksponeringsscenario.

For blandinger af kemiske stoffer kan der også være et eksponeringsscenario. Dette er et krav, hvis der er krav om sikkerhedsdatablad for blandingen, og at mindst et stof med et eksponeringsscenario er til stede i blandingen over grænsen for kemikaliesikkerhedsvurdering (Artikel 14. 2 i REACH). Den, som fremstiller blandingen, kan vælge at vedlægge eksponeringsscenarierne for enkelt stofferne eller udarbejde et eksponeringsscenario for blandingen.

Tilsyn med eksponeringsscenarier

Det er Arbejdstilsynet, der har tilsynspligt med sikkerhedsdatablade og eksponeringsscenarier og med den måde, hvorpå kemikalierne bruges på arbejdspladsen.

Kommunernes pligt til at føre miljøtilsyn hos virksomheder er uændret efter indførelsen af REACH. Når kommunerne fører miljøtilsyn hos virksomhederne, bør de dog være opmærksomme på, at virksomhederne skal overholde eksponeringsscenariernes krav herunder følge anvisninger på, hvordan påvirkning af det ydre miljø undgås.

Hvordan kan kommunerne anvende oplysningerne i eksponeringsscenerierne?

På sigt vil informationerne, som virksomhederne modtager i eksponeringsscenerierne, sammen med øvrige oplysninger om virksomhedens aktiviteter og forhold omkring bl.a. spildevand, samt lokale forhold kunne indgå i grundlaget for kommunernes fastlæggelse af vilkår for emission og udledning.

Med eksponeringsscenerierne vil virksomhederne modtage informationer fra leverandøren med angivelse af sikre niveauer for miljøet og arbejdsmiljøet. Disse værdier vil ligeledes fremgå af sikkerhedsdatabladets punkt 8, hvis der er udarbejdet og vedhæftet et eksponeringsscenerium.

Sikkert niveau for anvendelse af et stof angives som estimerede nuleffekt-koncentrationsværdier - "Predicted No Effect Concentrations" (PNEC) for miljøet gældende for spildevand, ferskvand, havvand, sediment og jord og som estimerede nuleffekt-niveau "Derived No Effect Level" (DNEL) for arbejdsmiljøet gældende for akutte og kroniske effekter på lokalt og systemisk niveau.

Disse nuleffekt værdier kan indgå som grundlag for fastlæggelse af vilkår, når kommunerne skal udarbejde miljøgodkendelser eller fastlægge miljøkvalitetskriterier for de pågældende stoffer anvendt hos en virksomhed. Herudover vil kommunerne ligeledes have mulighed for at inddrage leverandørens anbefalinger til sikker anvendelse og kontrol af risici i deres fastlæggelse af vilkår.